

BANKU FINANŠU PAKALPOJUMU SNIEGŠANAS ĪPATNĪBAS NEPILNGADĪGAJIEM

**Finanšu pakalpojumi
bankās ir pieejami
arī nepilngadīgajiem.**

- Nepilngadīgām personām ir īpašs statuss. Finanšu pakalpojumu sniegšana nepilngadīgajiem paredz papildu darbību veikšanu un finanšu pakalpojumi pieejami ar zināmu specifiku. Katrā bankā pieejamie pakalpojumi un to saņemšanas kārtība var būt atšķirīga un atbilstoša katras bankas izvēlētajam biznesa modelim un konkrēto risku izvērtējumam.
- Bankas rūpīgi un visaptveroši izvērtē nepilngadīgajiem sniedzamo pakalpojumu klāstu, to nepieciešamību un sniegšanas kārtību, lai piedāvātu tieši konkrētā vecuma nepilngadīgā interesēm atbilstošu risinājumu.

TIPISKĀKIE NEPILNGADĪGAJAM PIEEJAMIE FINANŠU PAKALPOJUMI:

1 **Noguldījumu (vai atsevišķos gadījumos arī finanšu instrumentu konts, norēķinu konts) konta atvēršana** mantojuma, dāvinājuma vai nepilngadīgajam piederoša īpašuma pārdošanā gūtu ienākumu saņemšanai. Rīcība ar šādu kontu ir pieļaujama tikai saskaņā ar bāriņtiesas norādījumiem, pamatojoties uz atbilstošu lēmumu. Tas var ietvert testamenta izpildītāja, mantojuma masas aizgādņa vai mantojuma pārvaldnieka (kas visbiežāk ir viens no vecākiem, aizbildnis, bāriņtiesas pilnvarota persona vai institūcija) iecelšanu un tiesības rīkoties nepilngadīgā interesēs.

2 **Nepilngadīgais kā papildu lietotājs likumiskā pārstāvja kontam.** Kāds no vecākiem, pildot nepilngadīgā uzturēšanas pienākumu, nepilngadīgo var pievienot kā papildu lietotāju savam maksājumu kontam, piemēram, noformējot papildu maksājumu karti uz nepilngadīgā vārda. Šādā gadījumā bērns lieto vecāka kontā esošos līdzekļus. Neiesakām sajaukt nepilngadīgā brīvo mantu (manta, kas izņemta no likumiskā pārstāvja pārvaldības), kad viņam tāda var būt, ar paša vecāka mantu.

3 **Maksājumu konts (norēķinu konts) ar tam piesaistītu maksājumu karti nepilngadīgajam ikdienas vajadzībām.** Minimālais vecums pakalpojuma pieejamībai dažādās bankās var atšķirties. Banka var noteikt ierobežojumus rīcībai ar šādu kontu (piemēram, noteikt maksājumu limitu).

4 **Apgādnieka zaudējuma pensijas saņemšanai,** kad nepilngadīgais ir bez vecākiem un/vai ir ievietots audžuģimenē vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā. Šādā gadījumā bankai būs jānoskaidro likumiskā pārstāvja vai tā pilnvarotas personas (piemēram, audžuģimenes) tiesības rīkoties nepilngadīgā vārdā un ka tieši viņš ir šī persona, pārbaudot visu dokumentu ķēdi un to ticamību, ņemot vērā, ka nav vienota valsts reģistra, no kura šādus datus iegūt (bāriņtiesas kā koleģiālas iestādes lēmums, attiecīgās institūcijas vadītāja pilnvaras un pārpilnvarojums utt.).

JĀATCERAS, KA:

4.1 tad, kad bērns ir aizbildnībā, apgādnieka zaudējuma pensiju saņem aizbildnis, tāpat kā tad, ja bērns ir pārdzīvojušā vecāka aizgādībā;

4.2 tad, kad bērns ir audžuģimenē vai minētajā institūcijā, tad apgādnieka zaudējuma pensijai jāuzkrājas kontā, kas atvērts uz bērna vārda. Ne audžuģimenei, ne attiecīgajai institūcijai nav tiesību šo naudu izlietot bez bāriņtiesas piekrišanas, jo gan audžuģimenēm, gan attiecīgajām institūcijām ir citi finansējuma, ko izlietot bērna uzturam, avoti.

Attiecībā uz 4.punktā minēto jāņem vērā, ka bankas loma ir ierobežota ar konta atvēršanu. Lēmumu par to kam un kā veikt līdzekļu izmaksu pieņem bāriņtiesa, un Valsts sociālā apdrošināšanas aģentūra atbilstoši lēmumam pārskaita līdzekļus. Svarīgi, ka valsts institūcijas pārliecinās, ka šajos dokumentos ir norādīts pareizā konta numurs, lai ievērotu normatīvajos aktos noteikto.

Ne visos no minētajiem gadījumiem banka ar nepilngadīgo uzsāk patstāvīgas darījuma attiecības, it īpaši 2.punktā minētajā gadījumā.

PĀRSTĀVĪBA

Darījuma attiecībās ar banku **nepilngadīgo pārstāv tā likumiskais pārstāvis**. Likumiskajam pārstāvim ir jāiesniedz bankai dokumenti, kas apliecina tā pārstāvības tiesības (ievērojot to, ka ne visu informāciju var pārbaudīt bankai pieejamos reģistros).

Bērns līdz pilngadības sasniegšanai ir vecāku aizgādībā. Ja dzimšanas apliecībā ir norādītas ziņas par abiem vecākiem, **gan tēvs, gan māte uz aizgādības tiesību pamata ir sava nepilngadīgā bērna dabiskie aizbildņi, proti, bērna likumiskie pārstāvji**. Vecāku domstarpības izšķir bāriņtiesa. Likumiskais pārstāvis saskaņā ar Bāriņtiesas lēmumu ir arī aizbildnis. Vecāki vai aizbildnis var Civillikumā noteiktajos gadījumos un uz noteiktu termiņu arī pilnvarot trešo personu pārstāvēt bērna intereses. Bērna likumiskais pārstāvis var būt arī Bāriņtiesa, kas var pārstāvēt nepilngadīgo pati vai pieņemt lēmumu uzticēt nepilngadīgā mantisko interešu pārstāvību audžuģimenei. Gadījumā, ja nepilngadīgais ar Bāriņtiesas lēmumu ir ievietots ilgstošas sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas institūcijā nepilngadīgā mantiskās intereses pārstāv iestādes vadītājs.

Lai nodibinātu darījuma attiecības ar banku, **likumiskajam pārstāvim nav nepieciešams saņemt valsts iestāžu piekrišanu**. Līgumu ar banku slēdz likumiskais pārstāvis, ja nepilngadīgajam nav rīcībspējas.

Gadījumos, kad nepilngadīgo pārstāv viens no vecākiem, šim **vecākam ir jānodrošina, ka netiek aizskarts koppelārstāvības princips**, jo katram vecākam par bērna interesēs veiktajām darbībām ir pienākums nekavējoties paziņot otram vecākam, izņemot gadījumu, kad darbības veicis tas vecāks, kuram ir tiesības vienpersoniski pārstāvēt bērnu. Banka var lūgt iesniegt papildu informāciju, piemēram, otra vecāka rakstveida piekrišanu, vai parakstīt papildu apliecinājumu par koppelārstāvības ievērošanu.

Ja nepilngadīgais ir 16 gadu vecs un rīkojas ar savu brīvo mantu vai, piemēram, patstāvīgā darbā nopelnīto (no vecuma, kad drīkst veikt algotu darbu), tad banka, izvērtējot situāciju, riskus un apstākļus apliecinot šus dokumentus, var nolemt dibināt patstāvīgas darījuma attiecības ar nepilngadīgo no 16 gadu vecuma bez likumiskā pārstāvja piekrišanas.

Ja nepilngadīgajam bankā ir atvērts atsevišķs konts, nepilngadīgā likumiskajiem pārstāvjiem var būt tiesības noskaidrot nepilngadīgā rīcību ar līdzekļiem kontā. Šo informāciju sniedzot, var tikt izvērtēts bērnu tiesību aizsardzības aspekts (piemēram, vai kontā ir brīvā manta vai tikai vecāku finanšu līdzekļi), vai arī, ja nepilngadīgais tam nepārprotami pats piekrīt.

Aizpildot anketu saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas normatīvo aktu prasībām, likumiskais pārstāvis to dara nepilngadīgā vārdā, un nav uzskatāms par patieso labuma guvēju nepilngadīgajam.

IDENTIFIKĀCIJA

Nepilngadīgo, kurš nav sasniedzis 15 gadu vecumu un kuram nav personu apliecinoša dokumenta, klātienē var identificēt, izmantojot nepilngadīgā **dzimšanas apliecību** kā civilstāvokļa aktu apliecinošu dokumentu. Šādu dokumentu visbiežāk, bet ne tikai, izmantos tad, kad vecāks nepilngadīgo pievieno kā papildu kartes lietotāju vai konta atvēršanai mantojuma pieņemšanas vajadzībām.

Banka, izvērtējot riskus, ir tiesīga noteikt konkrētu pasākumu kopumu, kas jāveic pirms darījuma attiecību nodibināšanas, piemēram, **nepilngadīgā personīgu piedalīšanos identifikācijā, personīgu nepiedalīšanos identifikācijā** (identificē likumisko pārstāvi) **vai piedalīšanos identifikācijā neklātienē, izmantojot drošu tehnoloģisku risinājumu**. Tāpat banka var noteikt, ka, lai uzsāktu darījuma attiecības, nepilngadīgajam ir jābūt noformētam personu apliecinošam dokumentam (pasei vai personas apliecībai). Nepilngadīgā personīga nepiedalīšanās identifikācijā automātiski nenožīmē pienākumu veikt padziļinātu izpēti.

Ja nepilngadīgais kā bankas klients pats piedalās identifikācijā, ir jāņem vērā, ka **nepilngadīgā intereses pārstāv tā likumiskais pārstāvis**, kurš rīkojas nepilngadīgā vārdā. Ja banka risku pārvaldības nolūkā lūdz nepilngadīgā klātienē piedalīšanos, likumiskā pārstāvja asistēšanu nepilngadīgajam pašu par sevi nevar uzskatīt par pārkāpumu.

LIMITI

Bankas var paredzēt dažādus ierobežojumus nepilngadīgā finanšu pakalpojumiem – gan attiecībā uz summu, gan personas vecumu, no kura pakalpojums pieejams. Sarežģītos gadījumos darījumu izpilda tikai pēc nepieciešamo dokumentu saņemšanas.

Banka var noteikt dažādus limitus maksājumiem vai citiem darījumiem. Tāpat banka var ļaut maksājumu kontu (norēķinu kontu) un ar to saistītos pakalpojumus izmantot tikai pašam nepilngadīgajam, likumiskajiem pārstāvjiem nodrošinot tikai tiesības iegūt informāciju par maksājumu kontā veiktajām darbībām (tostarp, attālināti tiešsaistē), ciktāl tas neskar nepilngadīgā brīvo mantu.

Tāpat **banka var piedāvāt pakalpojumus, kas trešajām personām ļauj veikt iemaksas nepilngadīgā speciālā kontā**, taču šāda konta izmantošana iespējama tikai pašam nepilngadīgajam, kad viņš būs sasniedzis pakalpojuma aprakstā noteiktu vecumu vai iestājoties noteiktam gadījumam.

Par rīcību ar nepilngadīgā mantu, tostarp par kōppārstāvības principa ievērošanu (ja ir vecāki vai iecelti vairāki aizbildņi), atbild viņa likumiskie pārstāvji.

Lai aizsargātu nepilngadīgo mantiskās tiesības un intereses, bāriņtiesai likumā noteiktajos gadījumos ir tiesības pieprasīt un bez maksas iegūt no bankām informāciju par darījumiem, kas veikti ar nepilngadīgā mantu vai nepilngadīgā vārdā, un kontu atlikumiem.

Bankas neiejaucas nepilngadīgā un tā likumisko pārstāvju vai likumisko pārstāvju savstarpējās attiecībās.

Šis ir informatīvs materiāls par biežāk sastopamajiem gadījumiem un personām nerada tiesības un pienākumus.